

PROGOVORI O PREGOVORIMA

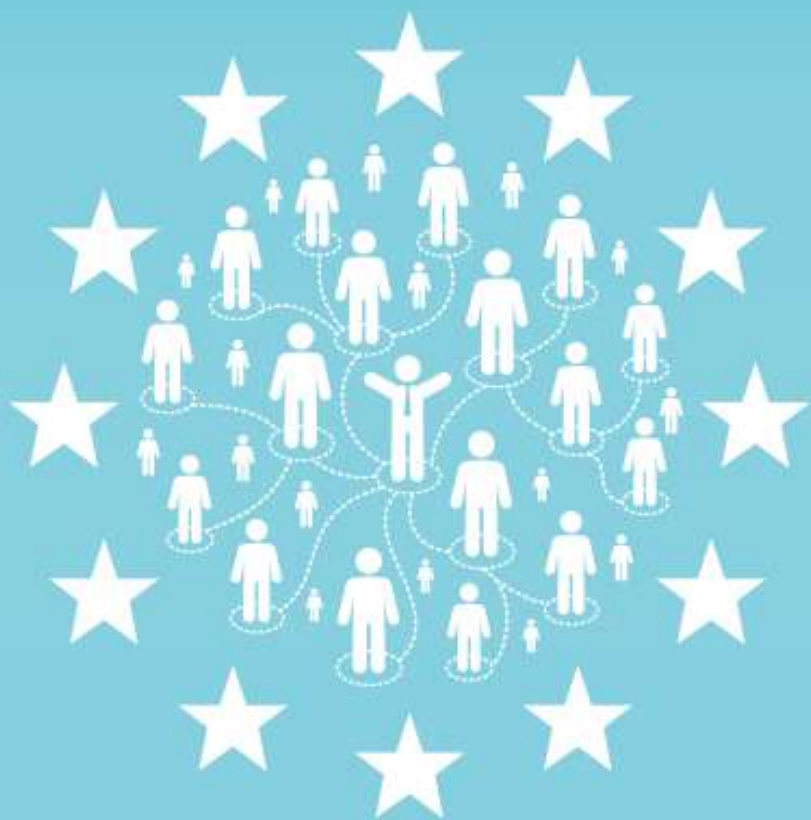
Beogradska otvorena škola

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

76/2021

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

O UPITNOJ BUDUĆNOSTI DEMOKRATIJE U SRBIJI EVROPSKE INTEGRACIJE NAS SE ŽIVOTNO TIČU

TEMA BROJA STR. 4–5

KOLUMNA STR. 11–12
Medijske dezinformacije
ZLOČIN BEZ KAZNE

AKTUELNO STR. 13–14
**O depopulaciji, povratnicima
i onima koji ostaju**
KAKVE SU NAM PROMENE NEOPHODNE

PREDSTAVLJAMO STR. 15–16
**Sedma Move.Link.Engage.
konferencija:**
Saznajte priče građana sa druge strane

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

- 3** | **PREGLED MESECA**
- 4** | **TEMA BROJA**
O upitnoj budućnosti demokratije u Srbiji
EVROPSKE INTEGRACIJE NAS SE ŽIVOTNO TIČU
- 6** | **INTERVJU**
Vladimir Pavlović
Kao zajednica se udaljavamo od evropskih vrednosti
- 9** | **U FOKUSU**
Nakon požara i pre zime
TIHI UBICA I DALJE OKO NAS
- 11** | **KOLUMNA**
Medijske dezinformacije
ZLOČIN BEZ KAZNE
- 13** | **AKTUELNO**
O depopulaciji, povratnicima i onima koji ostaju
KAKVE SU NAM PROMENE NEOPHODNE
- 15** | **PREDSTAVLJAMO**
Sedma Move.Link.Engage. konferencija:
Saznajte priče građana sa druge strane

PRIJAVITE SE OVDE DA REDOVNO DOBIJATE MESEČNI BILTEN O PROCESU PREGOVORA SRBIJE SA EU

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Jorgačević, Branislav Cvetković, Miljana Jovanović

Autori: Branislav Cvetković, Miljana Jovanović, Tatjana Avramović, Marija Milosavljević, Maja Bursać, Jovana Božičković

Dizajn i prelom: Damir Matic

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole i donatora.

- 2. septembar** | **Posrednici iz EU usvojili nacrt radnog dokumenta za sledeću rundu međustranačkog dijaloga**
Poslanici Evropskog parlamenta koji posreduju u dijalogu vlasti i opozicije u Srbiji, usvojili su danas nacrt radnog dokumenta u okviru priprema za sledeću rundu međustranačkog dijaloga u Beogradu. Evroposrednici su izjavili da nacrtom radnog dokumenta žele da daju konstruktivan doprinos međustranačkom dijalogu sa konkretnim predlozima. **Više...**
- 2. septembar** | **Održan 16. Bledski strateški forum - Slovenija želi da samiti EU-Zapadni Balkan postanu redovni**
Učesnici panela „Budućnost Evrope - proširenje” u okviru 16. Bledskog strateškog foruma ocenili su da je potrebno što pre preduzeti konkretne korake za integraciju Zapadnog Balkana u Evropsku uniju. U cilju ubrzanja procesa proširenja EU slovenačko predsedavanje EU želi da samiti EU-Zapadni Balkan postanu redovni. **Više...**
- 6. septembar** | **Emanuele Žofre zvanično preuzeo dužnost šefa Delegacije EU u Srbiji**
Novi šef Delegacije EU u Srbiji Emanuele Žofre (Emanuele Giaufret) uručio je 3. septembra u Beogradu akreditivna pisma predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću čime je i zvanično preuzeo dužnost na mestu šefa Delegacije EU u Beogradu Žofre je nasledio Sema Fabricija. **Više...**
- 10. septembar** | **Joksimović sa Žofreom: Zajednički rad za ubrzanje evropskih integracija**
Ministarka za evropske integracije Jadranka Joksimović sastala se danas sa novim šefom Delegacije Evropske unije u Srbiji Emanuelom Žofreom, sa kojim je razgovarala o evropskim integracijama Srbije i o saradnji sa institucijama EU u tom procesu. **Više...**
- 14. septembar** | **Varheji: EU mora održati obećanja Zapadnom Balkanu**
Evropski komesar za proširenje Oliver Varheji rekao je da bi građani Zapadnog Balkana mogli izazvati narednu migrantsku krizu, ako Evropa dopusti da njena obećanja o proširenju propadnu i pozvao EU da pojača saradnju sa zemljama Zapadnog Balkana po pitanju migracija. **Više...**
- 20. septembar** | **Objavljen radni dokument sa merama za poboljšanje izbornih uslova u Srbiji**
U okviru druge faze druge runde međustranačkog dijaloga objavljen je spisak 16 mera za poboljšanje izbornih uslova u Srbiji. Mere koje su ovim dokumentom predviđene predstavljaju korak ka postizanju fer uslova i povećaju poverenje u izborni proces. **Više...**

O upitnoj budućnosti demokratije u Srbiji

EVROPSKE INTEGRACIJE NAS SE ŽIVOTNO TIČU

Informisanost o toku integracija, obaveštenost o prednostima i koristima koje članstvo u EU nosi sa sobom, ali i to kako čitav proces izgleda u praksi, upravo jeste cilj inicijative Progovori o pregovorima, kojom Beogradska otvorena škola već osam godina zagovara i promoviše odgovoran proces vođenja pregovora zasnovanih na transparentnosti, dijalogu i partnerstvu.

Međunarodni dan demokratije se obeležava 15. septembra i predstavlja poziv na borbu za očuvanje i primenu demokratskih vrednosti i važan podsetnik da bi upravo one trebalo da budu temelj svakog društva. Saradnja aktivnih građana koji učestvuju u procesu donošenja odluka, civilnog društva, medija i javnih vlasti takođe predstavlja suštinski preduslov kako bi se jedno društvo moglo nazvati demokratskim.

Prema publikaciji o podriivanju demokratije u Srbiji, koju je objavio Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA), već čitavu deceniju naši demokratski standardi nisu onakvi kakvi bi trebalo da budu. Formalne demokratske karakteristike postepeno iščezavaju, ostavljajući negativne trendove u svim oblastima značajnim za postojanje demokratije u društvu.

O evropskim vrednostima 15. septembra govorila je i predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen. U godišnjem govoru o stanju unije predsednica Komisije je poručila da odbrana zajedničkih vrednosti predstavlja odbranu naše slobode - slobode da budemo ono što jesmo, da govorimo ono što želimo, ali i najvažnije, da budemo oslobođeni straha. Zajedničkim naporima u kriznim vremenima, predvođeni novim generacijama mladih lidera koji svojim aktivizmom i zagovaranjem menjaju percepciju svih nas pokazujući da ništa nije nemoguće, osnažujemo duh i budućnost Evrope.

Koraci unazad

Proces evropskih integracija trebalo bi da Srbiju približi evropskim vrednostima i ubrza njihovo usvajanje i svakodnevnu primenu kako bi prvenstveno građani mogli neometano da

Izvor: [Euronews](#)

ostvaruju svoja prava. Međutim, prema podacima Freedom House za 2021. godinu, Srbija se kao hibridni režim, našla na 66. mestu. To znači da smo u odnosu na prošlu godinu, načinili dva koraka unazad i dodatno se udaljili od svega što smatramo suštinskim za napredak i dobro funkcionisanje našeg društva. U izveštaju švedskog V Instituta „Autokratija postaje viralna”,

Dugo trajanje pregovora između Srbije i Evropske unije umanjilo je početni entuzijazam u srpskom društvu. Uz to, usporavanje procesa evropskih integracija kao i prisustvo dominantnih političkih narativa koji preispituju koristi koje bi Srbija imala dodatno osnažuju nepoverenje, kao i neinformisanost građana u evropske integracije.

Srbija se našla u grupi država u kojima demokratski standardi opadaju u poslednjih 10 godina. Vladavina prava, sloboda govora, otvorenost, pravda, dijalog i jednakost, vrednosti su koje želimo da usvojimo i primenimo, ali nam već godinama uporno izmiču.

Prema publikaciji o podriivanju demokratije u Srbiji, koju je objavio Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA), već čitavu deceniju naši demokratski standardi nisu onakvi kakvi bi trebalo da budu. Formalne demokratske karakteristike postepeno iščezavaju, ostavljajući negativne trendove u svim oblastima značajnim za postojanje demokratije u društvu. Neravnopravnost aktera koji učestvuju u političkim procesima, marginalizacija parlamenta uz dominaciju izvršne vlasti utiču i na položaj medija, te dodatno slabe već ograničen prostor za delovanje civilnog društva. Trendovi poput manjka političke odgovornosti javnih vlasti, ograničavanje delovanja i smanjenje uticaja pravosuđa, ograničavanja slobode izražavanja i sve većeg pritiska na novinare, jasno ukazuju na to da je u brojnim oblastima neophodno sprovesti promene.

Upravo zato su pregovaračka poglavlja 23 i 24 od suštinskog značaja za budućnost demokratije u Srbiji. Međutim, dugo trajanje pregovora između Srbije i Evropske unije umanjilo je početni entuzijizam u srpskom društvu. Nedovoljna politička odlučnost i istrajnost u sprovođenju reformi kojima bi se Srbija priključila Uniji, kao i manjak transparentnosti čitavog procesa doprinose daljem trendu smanjenja podrške članstvu u Uniji. Uz to, usporavanje procesa evropskih integracija kao i prisustvo dominantnih političkih narativa koji preispituju koristi koje bi Srbija imala dodatno osnažuju nepoverenje, kao i neinformisanost građana u evropske integracije. Otuda je važno građanima objasniti da evropske integracije nisu proces koji

Izvor: [Europa.eu](https://europa.eu)

se odvija daleko, odvojeno od njih. Informisanost o toku integracija, obaveštenost o prednostima i koristima koje članstvo u EU nosi sa sobom, ali i to kako čitav proces izgleda u praksi, upravo jeste cilj inicijative Progovori o pregovorima, kojom Beogradska otvorena škola već osam godina zagovara i promoviše odgovoran proces vođenja pregovora zasnovanih na transparentnosti, dijalogu i partnerstvu.

*Branislav Cvetković i Miljana Jovanović
Beogradska otvorena škola*

Intervju, Vladimir Pavlović

KAO ZAJEDNICA SE UDALJAVAMO OD EVROPSKIH VREDNOSTI

Sedmi put po redu Beogradska otvorena škola organizuje konferenciju Move.Link.Engage, sa nepromenjenim ciljem promovisanja znanja, odgovornosti i poštovanja javnog interesa. Ove godine glavni fokus konferencije biće priče istinskih pokretača promena, onih aktivnih građana i građanki koji ne čekaju da neko drugi reši problem umesto njih, već uzimaju stvar u svoje ruke i grade bolje društvo. O ambijentu u kom danas rade aktivisti i organizacije civilnog društva, nivou saradnje sa predstavnicima vlasti, važnosti dijaloga za srpsko društvo, ali i stanju evropskih integracija razgovarali smo sa Vladimirom Pavlovićem, koordinatorom praktičnih politika u Beogradskoj otvorenoj školi.

European Western Balkans: U fokusu ovogodišnje konferencija Move.Link.Engage. su društvo, građani i pokretači promena. Kakav je ambijent u kom danas rade aktivisti i organizacije civilnog društva?

Vladimir Pavlović: Organizacije civilnog društva danas u Srbiji deluju u polarizovanom, ostrašćenom okruženju koje karakteriše sporadična saradnja sa organima javnih vlasti, odsustvo konstruktivnog dijaloga, zatvorenost na kritike i etiketiranje onih koji misle drugačije. U ovakvom sistemu neophodno je da razgovaramo i promovišemo primere dobre prakse i inspirativne i inovativne priče organizacija civilnog društva i aktivnih građana. Onih koji ne čekaju da drugi reše probleme umesto njih, već uzimaju stvar u svoje ruke, onih koji se ne plaše da istupe i pozovu na odgovornost, onih koji pokazuju da su male pobeđe uvod u velike – onih koji motivišu. Potrebno je da se stalno podsećamo, da su upravo organizacije civilnog društva igrale ključnu ulogu u demokratskim promenama i poslednjih nekoliko decenija bili lideri i nosioci ideje uspostavljanja evropskih vrednosti u ovoj državi.

Naša je obaveza da kroz stvarne priče i uspehe ukažemo i još jednom naglasimo koliko su organizacije civilnog društva bitan segment za razvoj društva i dragocen resurs u rešavanju zajedničkih problema.

EWB: Kako ocenjujete nivo saradnje organizacija civilnog društva u Srbiji i javnih vlasti na polju kreiranja javnih politika koje su važne za život građana?

VP: Iako postoje primeri dobre prakse kada je u pitanju dijalog

i uključenost organizacija civilnog društva u relevantne procese, primetno je sužavanje prostora za delovanje kada govorimo o osmišljavanju javnih politika. Ovakvo stanje je najvećim delom odgovornost predstavnika javnih vlasti. Ovo je ocena koja se može naći u svim relevantnim izveštajima koji prate civilno društvo u Srbiji od Godišnjeg izveštaja Evropske komisije, Indeksa održivosti organizacija civilnog društva u Srbiji do Bertelsmanovog indeksa transformacije.

U praksi ova saradnja varira u zavisnosti od sektora u kojima se sprovodi. Vidljiv je, međutim, trend u kome do ove saradnje dolazi samo u onim oblastima ili po onim pitanjima koja nisu politički osetljiva ili za koje pak organi javne vlasti ili političke elite procene da mogu pozitivno uticati na njihov imidž u javnosti.

Sa druge strane, nažalost, organizacije civilnog društva koje su kritički nastrojene prema vlasti, naročito u javnim politikama koje se tiču vladavine prava i zaštite i unapređenja ljudskih prava, izložene su različitim vrstama pritiska.

Svedoci smo neargumentovanih kampanja blaćenja u skupštinskim raspravama usmerenih ka pojedinim predstavnicima organizacija civilnog društva. U poslednje vreme primetna je i tabloidna kampanja kroz čije tekstove se iznose netačne, namerno izvrnute informacije o finansijskom poslovanju i aktivnostima dela civilnog društva.

Izvor: arhiva Beogradske otvorene škole

Na ovaj način se podriva legitimitet organizacija civilnog društva kao partnera i predstavnika građana u misiji koja bi trebalo da nam bude zajednička – kako da stvorimo demokratsko okruženje u kome ćemo partnerski da prepoznavamo i rešavamo probleme od javnog interesa.

EWB: Zašto je važna participacija organizacija civilnog društva i njihov dijalog sa vlastima u Srbiji? Kakvi su dometi stvarnog i iskrenog uključivanja OCD u reformске procese?

VP: Mi živimo u krhkoj demokratiji i svedoci smo procesa preduge, nedovršene tranzicije ka uređnom demokratskom društvu u kome postoje stabilne institucije, društvu koje baštini standarde i vrednosti vladavine prava i ljudskih prava. Pored toga, raspoložemo sa ograničenim resursima koji su u nesrazmeri sa nagomilanim izazovima sa kojima se suočavamo. Imajući sve ovo u vidu, nema prirodnijeg partnerstva do onog između organizacija civilnog društva i organa javne vlasti, a održivi dijalog je jedan od instrumenata za razvoj i unapređenje ovog partnerstva.

Beogradska otvorena škola već skoro 30 godina, zajedno sa partnerima iz civilnog, poslovnog i javnog sektora gradi bolje društvo zasnovano na znanju, odgovornosti i javnom interesu. Upravo su ove vrednosti ono što bi trebalo da bude u srži svakog procesa – partnerstvo i saradnja kroz aktivnu participaciju.

EWB: Kako je zastoj u evropskim integracijama, nakon više od sedam godina pregovora, uticao na entuzijazam građana kada je u pitanju članstvo Srbije u EU?

Dijalogom možemo najlakše doći do zajedničkog rešenja problema i prepoznavanja i korišćenja razvojnih potencijala zajednica u kojima živimo. Međutim, čak i kada se ne slažemo oko rešavanja problema, dijalog je taj alat koji nam omogućuje da kroz argumentovanu razmenu informacija dobijemo obrazloženje zašto naše rešenje nije prihvatljivo. Samo na ovaj način možemo da stvaramo osećaj zajedništva – jer znamo da će naše uvide neko zaista uzeti u obzir. Dijalog, takođe, utiče i na uspostavljanje koncepta odgovornosti za (ne)sprovođenje prihvaćenih rešenja i dugoročno pozitivno utiče na uspostavljanje međusobnog poverenja.

VP: Prema poslednjim dostupnom istraživanju, ukoliko bi se sutra raspisao referendum za pristupanje Srbije EU bi bio svaki drugi građanin, dok bi 28,4 odsto glasalo protiv. I ovde je primetan trend opadanja podrške građana članstvu EU. Ovi procenti su, takođe, daleko ispod podrške koju su pokazali građani prilikom poslednjih talasa proširenja (92,46 odsto za na referendumu u Slovačkoj prilikom „big bang“ proširenja 2004. godine, 89,7 odsto za u Rumuniji na referendumu održanom 2003. godine i 66,7 odsto glasova za pristupanje Hrvatske EU na referendumu održanom 2012. godine). Interesantno je da, prema istom istraživanju, građani najviše očekuju od medija (gotovo trećina) i Vlade Srbije (sličan procenat) da ih informišu o EU – dva aktera u procesu za koje argumentovano možemo reći da nisu učinili sve što je u njihovoj moći da približe ideju evropskih integracija običnom građaninu, što govore i sama istraživanja javnog mnjenja.

Velika podrška građana pristupanju Srbije EU je neophodna, pre svega, zbog potrebe da se preuzme zajednički napor i podeli odgovornost za suštinske promene (koje će u našem slučaju biti vrlo zahtevne i u pojedinim segmentima vrlo nepopularne) koje proces evropskih integracija donosi našem društvu.

Podrška velike većine građana Srbije, takođe, predstavlja nedvosmisleni dokaz da kao zajednica prepoznamo, razumemo, delimo i primenjujemo u praksi vrednosti i standarde javnih politika i pravnih tekovina EU. Moj je utisak da se kao zajednica, nažalost, polako udaljavamo od usvajanja evropskih standarda i vrednosti, ili barem stagniramo u ovom procesu. Baš zato je upravo na nama kao civilnom društvu dodatna odgovornost koji imamo u svakodnevnom radu – da evropske vrednosti budu integralni deo našeg društva i da ne odustajemo od ovog zahteva.

EWB: Zašto je proces evropskih integracija važan za razvoj građanskog društva u Srbiji? Da li građani vide prednosti članstva u Evropskoj uniji? Šta je potrebno da bi se prevazišao „zamor“ od proširenja? Da li za zastoj u pregovorima krivica leži na Srbiji ili Briselu?

VP: Proces evropskih integracija je bitan za razvoj građanskog društva zato što donosi ono što nam nedostaje – uređeno, stabilno, podsticajno okruženje za rad civilnog društva koje se zasniva na uređenim institucijama koje deluju otvoreno, transparentno i inkluzivno u javnom interesu. Na ovaj način organizacije civilnog društva imaju priliku da se neometano bave svojim poslom i da budu aktivni partner organima javne vlasti, a ne pasivni akter reformskih procesa.

Pored toga proces evropskih integracija podrazumeva doslednu primenu standarda vladavine prava i ljudskih prava koje omogućavaju organizacijama civilnog društva da bez problema vrše svoju funkciju uzbunjivača i pomnog pratioca svakog delovanja organa javne vlasti koje je je u javnom interesu i usmereno ka zaštiti, očuvanju i iskorišćavanju javnih dobara.

A gde su tu građani? Prema rezultatima nekih ranijih istraživanja, ako pitate građane Srbije baš ta EU je ključni kočničar procesa kroz takozvanu politiku stalnog uslovljavanja. Toliko puta je ponovljena činjenica koju izgleda nikako ne možemo da prihvatimo – evropske integracije nisu cilj koji bi trebalo da pro forme bude na bilo čijoj političkoj agendi. One su referentni okvir koji za Srbiju i sve nas, njene građane nudi održiv i u praksi proveren i dokazan model za primenu standarda i dosezanje vrednosti neophodnih za funkcionisanje i stalni napredak moderne, demokratski ustrojene zajednice.

Činjenica je postoji „zamor“ od proširenja i da ono već dugo nije prioritet na agendi EU. Nedvosmisleno je da je, u međuvremenu, sama EU propustila puno prilika u kojima je morala da podstakne dalji proces pristupanja i ohrabri dobre korake, ali i osudi te nešto konkretno i preduzme povodom svih onih postupaka političkih aktera i organa javne vlasti koji nas ne samo usporavaju, već i udaljavaju od članstva.

Ono što bismo morali svi da imamo na umu, takođe, je da ne pristupamo mi kao društvo EU zbog EU, nego zbog nas samih – zbog demokratičnijeg, uređenijeg i prevednijeg društva koje želimo. Ako je EU sinonim za reformu, onda one istinske promene moraju da počnu od nas samih.

*Intervju je preuzet sa portala
European Western Balkans*

Nakon požara i pre zime **TIHI UBICA I DALJE OKO NAS**

Pored kancerogenih materija kao što su dioksini i furani, u toku svake grejne sezone građani su izloženi opasnim zagađivačima, takozvanim PM2.5 i PM 10 česticama, koje su direktna posledica spaljivanja uglja i drveta. Njihova štetnost se ispoljava nakon dužeg vremena od izlaganja i odražava se na skraćivanje životnog veka. Sa druge strane, dioksini i furani mogu imati akutan efekat te vrlo brzo uticati na zdravlje.

Poslednjih godina se o poglavlju 27 mnogo pričalo, ali nedovoljno radilo. Pričalo se, s pravom, da je to najveće poglavlje (čak trećina ukupnog zakonodavstva EU) i da je najskuplje (procene troškova ispunjavanja standarda EU idu od 10 do 15 milijardi evra i primarno se odnose na velike infrastrukturne projekte u oblasti upravljanja vodama i otpadom).

Ipak, poglavlje i dalje nije otvoreno, a građani nisu dovoljno upućeni u to šta se dešava. U međuvremenu, kao što je poznato, uspostavljena je nova metodologija, pa se sada ne otvaraju

Nedavni požari na teritoriji Beograda, na deponiji u Vinči i u Bloku 70, uzrokovali su ispuštanje izuzetno opasnih kancerogenih materija - dioksina i furana. Problem koji se javlja kada su dioksini i furani u pitanju jeste što se njihova štetnost po okolinu i ljude ne prestaje nestankom iz vazduha. Naime, te supstance iz vazduha završavaju u zemlji i vodi, odakle ponovo možemo da dođemo u kontakt sa njima što uzrokuje zdravstvene probleme.

poglavlja nego klasteri. Sa ovom promenom u metodologiji možda možemo uskoro očekivati otvaranje klastera 4, u koje je smešteno Poglavlje 27, zajedno sa poglavljima 14, 15 i 21.

Šta ono zapravo znači za građane? Zašto treba da ih zanima? Šta je uopšte upravljanje životnom sredinom?

Nedavni požari na teritoriji Beograda, na deponiji u Vinči i u Bloku 70, uzrokovali su ispuštanje izuzetno opasnih kancerogenih materija - dioksina i furana. Problem koji se javlja kada su

Izvor: nedeljnik.rs

dioksini i furani u pitanju jeste što njihova štetnost po okolinu i ljude ne prestaje nestankom iz vazduha. Naime, te supstance iz vazduha završavaju u zemlji i vodi, odakle ponovo možemo da dođemo u kontakt sa njima što uzrokuje zdravstvene probleme.

Dioksini i furani deo su liste zagađivača, a nadležni moraju strogo da prate njihove emisije, kao i da uklone povišene koncentracije s obzirom na posledice koje imaju po zdravlje. Međutim, u Beogradu ne postoji tehnologija koja meri koncentraciju dioksina i furana što posredno znači da šteta ne može da bude adekvatno sanirana. U ovim situacijama, nepostojanje proverenih informacija o tome šta se nalazi u vazduhu, odnosno šta udišemo, izaziva dodatnu zabrinutost svih građana.

Vazduh opasan po život

Pored kancerogenih materija kao što su dioksini i furani koji se pojavljuju tokom požara i sagorevanja plastike, u toku svake grejne sezone građani su izloženi opasnim zagađivačima takozvanim PM2.5 i PM 10 česticama, koje su direktna posledica spaljivanja uglja i drveta. Zagađenje koje se pojavljuje tokom zime u mnogim lokalnim zajednicama u Srbiji dovodi do kardio-vaskularnih bolesti, ali i bolesti disajnih puteva. Ovi zagađivači se smatraju „tihim ubicom“, jer se njihova štetnost po zdravlje ispoljava nakon dužeg vremena izlaganju i odražava se na skraćivanje životnog veka. Sa druge strane, dioksini i furani mogu imati akutan efekat i vrlo brzo izazvati posledice po zdravlje.

Iako su požari trenutno sanirani, približava nam se nova grejna sezona sa kojom očekujemo da brojevi na aplikacijama za prikazivanje kvaliteta vazduha značajno porastu, a trenutno zelena boja pređe u crvenu i ljubičastu. Zvanični podaci za 2019. godinu pokazali su da je na mernoj stanici na Novom Beogradu zabeleženo najviše dana sa prekomernim zagađenjem, čak 169. Ali Užice, Valjevo ili Smederevo ne zaostaju za ovim brojem.

Podaci prve građanske mreže za merenje kvaliteta vazduha u Srbiji, koju je pokrenula Beogradska otvorena škola, ukazuju na to da je pored kontinuiranog merenja, koje je od velikog značaja za naše informisanje o stanju kvaliteta vazduha koji dišemo, neophodno da što pre pređemo na mere.

Od merenja ka merama

Dok očekujemo zvanični izveštaj o kvalitetu vazduha Agencije za zaštitu životne sredine za 2020. godinu, oslanjamo se na podatke prve građanske mreže za merenje kvaliteta vazduha u Srbiji koju je pokrenula Beogradska otvorena škola. Merenja ove mreže su pokazala da je i tokom protekle grejne sezone zagađenje vazduha sitnim PM2.5 i PM10 česticama bilo prisutno u izuzetno visokim koncentracijama, i ne samo u gradovima u kojima se nalaze državne stanice za merenje kvaliteta vazduha, već i u sredinama gde zvanično merenje ne postoji. Tako je u 23 sredine, od 35 u koliko je vršeno merenje putem građanske mreže, zabeleženo prekomerno zagađenje vazduha.

Na prvi pogled, u novom Izveštaju o stanju kvaliteta vazduha u Republici Srbiji, možemo da vidimo da se broj gradova u kojima se vrši merenje koncentracije zagađujućih PM10 i PM2.5 čestica povećao, u odnosu na prethodnu godinu, pa je i značajno veći broj gradova gde su registrovana prekomerna zagađenja. Ovi podaci ukazuju da zagađenje postoji i tamo gde se ne meri i da je pored kontinuiranog merenja, koje je od velikog značaja za naše informisanje o stanju kvaliteta vazduha koji dišemo, neophodno da što pre pređemo na mere. Odnosno, da uz aktivno učešće svih nas građana, odgovorne i nadležne službe počnu aktivno da sprovedu mere koje će dovesti do boljeg kvaliteta vazduha.

*Tatjana Avramović
Beogradska otvorena škola*

Medijske dezinformacije

ZLOČIN BEZ KAZNE

Pandemija virusa korona bez imalo sumnje donela je i pandemiju lažnih vesti. Na različitim portalima, sajtovima i društvenim mrežama pojavljivale su se informacije koje su osnaživale teorije zavere o „najsmešnijem virusu u istoriji čovečanstva”. Infodemija je zamaglila granice novinarske odgovornosti i objektivnosti, stavljajući medijsku pismenost građana na veliki test.

Koliko puta vam se desilo da pročitate vest i zapitate se šta ste to uopšte pročitali? U kom vremenu i prostoru živi novinar koji ju je sastavio? Veliki broj naslova koji nas obaveštavaju o lekovima za izlaženje na kraj sa virusom korona ili nam najavljuju još jedan u nizu državnih udara, postali su deo naše svakodnevice. Vrtlog informacija kojima smo svakog dana izloženi otežava nam procenu istinitosti onoga što čitamo, gledamo ili slušamo.

Glavna uloga medija jeste informisanje građana. Ono, idealno zamišljeno, treba da bude objektivno i pravovremeno. Međutim, najčešće to nije slučaj. Veliki broj medija i brz protok informacija dovode do toga da se neproverene vesti šire, stvarajući pogrešne slike. Građani često ne preispituju istinitost

Glavna uloga medija jeste informisanje građana. Ono, idealno zamišljeno, treba da bude objektivno i pravovremeno. Međutim, najčešće to nije slučaj. Veliki broj medija i brz protok informacija dovode do toga da se neproverene vesti šire, stvarajući pogrešne slike. Građani često ne preispituju istinitost onoga što saznaju, te laž ide dalje, a neretko i sami novinari nastave da prenose lažnu vest, bez provere izvora. Na taj se način pokreće niz u kome neistina dopire do značajnog broja građana, ionako već prezasićenih informacijama.

onoga što saznaju, te laž ide dalje, a neretko i sami novinari nastave da prenose lažnu vest, bez provere izvora. Na taj se način pokreće niz u kome neistina dopire do značajnog broja građana, ionako već prezasićenih informacijama.

Odgovorni mediji koji pravovremeno izveštavaju građane predstavljaju jedan od ključnih elemenata demokratskog društva. Način na koji se događaji i pojave predstavljaju javnosti jeste i njihova (re)konstrukcija koja opet značajno utiče na način na koji će građani posmatrati odnosno tumačiti stvarnost. U idealnom slučaju, građani bi morali da poseduju dovoljno znanja o svakoj od tema koja se plasira u medijima kako bi mogli da procene da li je i koliko neka vest istinita.

Stara boljka, novi zamah

Sasvim je izvesno da fenomen lažnih vesti (fake news) nije nova pojava u društvu. Mediji oduvek nastoje da svoje vesti učine interesantnijim kako bi lakše došli do što većeg broja čitalaca i u tome često prenebregnu da je obaveza novinara da objektivno izveštavaju o događajima koji su od javnog interesa. Koncept lažnih vesti u praksi podrazumeva namerno plasiranje dezinformacija građanima koje se prenose tradicionalnim ili onlajn medijima. Postoje različiti oblici lažnih vesti, a najčešće kategorije su manipulisani sadržaj, satira ili parodija, lažni kontekst, izmišljeni sadržaj, kao i prevarantski i zavaravajući sadržaj. Svaka od ovih grupa ima zajedničku osnovu - manipulaciju informacijama koje stižu do građana, čime se jasno utiče na formiranje stavova o određenoj temi.

Pandemija virusa korona bez imalo sumnje donela je i pandemiju lažnih vesti. Na različitim portalima, sajtovima i društvenim mrežama pojavljivale su se informacije koje su osnaživale teorije zavere o „najsmešnijem virusu u istoriji čovečanstva”. Infodemija je zamaglila granice medijske odgovornosti i objektivnosti, stavljajući medijsku pismenost građana na veliki test. Osim medijske pismenosti, na testu se našla i sloboda medija.

Ko određuje gde je granica između medijske slobode i odgovornosti medija?

Odgovorni mediji koji pravovremeno izveštavaju građane predstavljaju jedan od ključnih elemenata demokratskog društva. Način na koji se događaji i pojave predstavljaju javnosti jeste i njihova (re)konstrukcija koja opet značajno utiče na način na koji će građani posmatrati odnosno tumačiti stvarnost. U idealnom slučaju građani bi morali da poseduju dovoljno znanja o svakoj od tema koja se plasira u medijima kako bi mogli da procene da li je i koliko neka vest istinita.

Granica između medijske slobode i medijske odgovornosti nažalost ostaje nejasna.

*Miljana Jovanović
Beogradska otvorena škola*

O depopulaciji, povratnicima i onima koji ostaju **KAKVE SU NAM PROMENE NEOPHODNE**

Kako bi se iskoristio potencijal jednog društva neophodno je da svi njegovi sektori budu uključeni u procese koji ih se tiču. U tom smislu, nalazi i podaci akademske zajednice predstavljaju polaznu osnovu za donošenje važnih odluka.

Promene su nam potrebne u skoro svim sferama, to je nešto sa čim se malo ko neće složiti. Međutim, odgovornost za iste prečesto se prebacuje sa države na građane što dovodi do višedecenijskog tapkanja u mestu kada je reč o mnoštvu društvenih, ekonomskih i socijalnih pitanja, ali i do osećanja opšte apatije prema samim promenama.

A usled trenda depopulacije u Srbiji moramo i da se zapitamo - za koga se te malobrojne promene kreiraju i kakve su nam promene, u stvari, potrebne? Podaci Republičkog zavoda za statistiku ističu da je nastavljen trend depopulacije stanovništva i u toku 2021. godine, te da je stopa rasta stanovništva negativna. Iz Alternativnog izveštaja o položaju i potrebama

mladih Krovne organizacije mladih vidi se da svaka druga mlada osoba želi da napusti Srbiju, a kao razlog se navodi želja za dostojanstvenim životom. Ali postoje i oni podaci koji kažu da se preko 300.000 ljudi za vreme pandemije vratilo u Srbiju.

Iako neki aktivni građani odlaze, ipak se promene dešavaju, a različite grupe (ne)formalno organizovanih pojedinaca se trude da stvore bolje društvo. Svesni su da promene kreiramo za one koji su tu, one koji dolaze, ali i one koji će se možda jednog dana vratiti. Prema podacima Bečkog instituta za međunarodne ekonomske studije, u periodu od 2015. godine, više od 90.000 visoko-obrazovanih pojedinaca se vratilo u Srbiju. Mnogi članovi akademske zajednice su svoje znanje i veštine

sticali u inostranstvu i potom odlučili da se vrate i doprinesu razvoju našeg društva. Podršku na tom putu – od akademskog usavršavanja na prestižnim evropskim univerzitetima do uključivanja na tržište rada – pruža Beogradska otvorena škola kroz usluge besplatnog akademskog savetovanja. Akademsko savetovanje omogućilo je mladima u Srbiji da steknu visoke kompetencije prepoznate na domaćem i na međunarodnom tržištu rada, ali i da se povežu sa alumni zajednicom u Srbiji koja im je od značaja u daljem akademskom i karijernom razvoju.

Postoje različite oblasti u kojima su promene neophodne kako bi se zadržao ljudski kapital, ali i kako bi svi oni građani koji žele da ostanu u Srbiji doprineli boljitku na političkom, ekonomskom, ekološkom ili nekom drugom nivou. Postoji i odgovornost za sprovođenje neophodnih promena. A upravo odgovore na mnoga pitanja, uključivši i ono kako možemo ubrzati put do promena koje želimo da ostvarimo kako bismo izgradili bolje društvo ima najpre akademska zajednica.

Ono što menjamo moralo bi da proizilazi iz realnih potreba pojedinaca i zajednica i u tom kontekstu akademska zajednica može predstavljati značajnu podršku (ne)vladinom sektoru kroz pružanje adekvatnih podataka, zasnovanih na činjenicama i dokazima, koji su rezultat dugogodišnjih naučnih istraživanja.

Kako bi se iskoristio potencijal jednog društva neophodno je da svi njegovi sektori budu uključeni u procese koji ih se tiču. U tom smislu, nalazi i podaci akademske zajednice predstavljaju

Iako neki aktivni građani odlaze, ipak se promene dešavaju, a različite grupe (ne)formalno organizovanih pojedinaca se trude da stvore bolje društvo. Svesni su da promene kreiramo za one koji su tu, one koji dolaze, ali i one koji će se možda jednog dana vratiti.

polaznu osnovu za donošenje važnih odluka. Postoje različite oblasti u kojima su promene neophodne kako bi se zadržao ljudski kapital, ali i kako bi svi oni građani koji žele da ostanu u Srbiji doprineli boljitku na političkom, ekonomskom, ekološkom ili nekom drugom nivou. Postoji i odgovornost za sprovođenje neophodnih promena. A upravo odgovore na mnoga pitanja, uključivši i ono kako možemo ubrzati put do promena koje želimo da ostvarimo kako bismo izgradili bolje društvo ima najpre akademska zajednica.

*Marija Milosavljević
Beogradska otvorena škola*

Sedma Move.Link.Engage. konferencija: **SAZNAJTE PRIČE GRAĐANA SA DRUGE STRANE**

Sedma Move.Link.Engage. konferencija u organizaciji Beogradske otvorene škole uspešno je završena 21. i 22. septembra. Ovogodišnji događaj obeležile su priče građana sa druge strane - onih koji pokreću promene kao i onih za koje se promene pokreću, priče o dijalogu sa javnim vlastima, ali i one o borbama za slobodne medije, protiv lažnih vesti, za čist vazduh i protiv depopulacije.

Prvi dan konferencije završen je zaključkom da je **izgradnja poverenja između civilnog društva i javnih vlasti kroz dijalog** - najvažniji alat za uspostavljanje kvalitetnog partnerstva. Ovogodišnji Move.Link.Engage. započeo je pričama **građana sa druge strane**, aktivnih građana koji rešavaju probleme u ime svih nas.

U skladu sa tim, učesnici konferenciji mogli su da čuju od predstavnika Inicijative za prava osoba sa mentalnim invaliditetom (MDRIS) kako su se ovi pojedinci, a čak 90 odsto njih prvu godinu pandemije provelo u prinudnoj izolaciji, borili sa izazovima koje je donela pandemija. „**Deca sa smetnjama u razvoju i odrasli sa invaliditetom veoma su teško podneli period zatvaranja, jer su policijski čas i nemogućnost napuštanja kuća i stanova remetili njihov**

uobičajen dnevni ritam; a roditelji i srodnici nisu znali kako da im objasne zbog čega su takve mere neopходne. Tek zahvaljujući pritisku roditelja, organizacija civilnog društva i nezavisnih tela uklonjena je zabrana kretanja, ali sa velikim zakašnjenjem - tek pred kraj vanrednog stanja“, navela je Snežana Lazarević iz MDRIS-a na panelu koji se bavio temom uloge civilnog društva na putu Srbije ka Evropskoj uniji.

Govornici panela koji se bavio (ne)uspešnom saradnjom organizacija civilnog društva i javnih vlasti u Srbiji podelili su svoja iskustva i praktične predloge kako privući i zadržati pažnju donosilaca odluka na teme održive mobilnosti, lokalne stambene politike, civilne zaštite, bezbednosti dece.

Izvor: arhiva Beogradske otvorene škole

Drugi dan konferencije obradio je teme lažnih vesti, zagađenog vazduha, ali i odlaska visoko-obrazovanih pojedinaca iz zemlje.

Istraživanje koje je uradila Mreža za istraživanje kriminala i korupcije (KRIK) kaže da je **u 2020. godini na naslovnim stranicama srpskih medija bilo čak 1.200 lažnih vesti**. Veliki problem u borbi protiv dezinformacija i lažnih vesti su resursi, naročito kada nacionalni mediji dobijaju sredstva namenjena lokalnim medijima navela je Vesna Radojević iz KRIK-a. **„Kada me pitaju ko finansira KRIK ponosno kažem - građani, njihove donacije čine 20 odsto našeg budžeta. Građani prepoznaju kvalitetno, objektivno informisanje i spremni su da pomognu i pruže podršku kada je to neophodno“**.

Zaključeno je i da je prva građanska mreža za monitoring kvaliteta vazduha uspostavljena uz podršku BOŠ-a dala adekvatniju sliku o merenjima, ali da mere i dalje izostaju. Brojni građani, posebno u sredinama u kojima je vazduh ocenjen kao čist, ne žele da ponovo čekaju sledeći septembar, kako bi saznali kakav su vazduh udisali u ovoj godini. U njihovoj borbi za čist vazduh, informisanost i instaliranje senzora za građanski monitoring, uz podršku BOŠ-a, predstavljaju prvi korak. **„Zato će građanska mreža za merenje kvaliteta vazduha nastaviti da se širi i omogućiti građanima da prate kvalitet vazduha u svojim lokalnim zajednicama“** istakao je Ognjan Pantić koordinator projekata programske oblasti Energija, klima i životna sredina BOŠ-a.

Pitanje depopulacije je nedvosmisleno pitanje budućnosti, a najveći problem u ovoj oblasti predstavlja neusklađenost različitih politika koje uređuju ovu oblast, zaključak je panela koji je pokušao da da odgovor na pitanje za koga stvaramo bolje društvo. Kako bi se iskoristio potencijal svakog društva neophodno je da svi sektori budu uključeni u procese koji ih se tiču. Stoga, nalazi i podaci akademske zajednice predstavljaju polaznu osnovu za donošenje važnih odluka.

Tradicionalno, Move.Link.Engage. konferencija završena je **dodelom diploma studentima i studentkinjama 28. generacije Studija budućnosti** koji su se pridružili **najvećoj Alumni zajednici u Srbiji** koja broji više od 1.300 izuzetnih pojedinaca i pojedinki.

*Maja Bursać i Jovana Božičković
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177,
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/bos.rs

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Stalo nam je do vašeg mišljenja –
ukoliko imate komentar, kritiku ili sugestiju
kako da poboljšamo Bilten, javite nam
se na mejl eupregovori@bos.rs.

Ukoliko ne želite da nastavimo da vam šaljemo Bilten,
o tome nas možete obavestiti na isti mejl.

Molimo vas da imate razumevanja ukoliko vam
nakon odjave stigne naredni broj Biltena –
sistemu treba vremena da prepozna
izmene u broju pretplatnika.